

Klatovy

kostel Narození Panny Marie

Kopie obrazu Panny Marie Klatovské najdeme v interiérech mnoha svatyní naší vlasti. Domovem originálu této mariánské podobizny je však arciděkanský chrám Narození Panny Marie v pošumavském městě Klatovy (okr. Klatovy).

K počátkům

Klatovský milostný obraz představuje volnou kopii malby Panny Marie s Ježíškem pocházející ze severoitalské vesničky Re v údolí Vigizzo. Traduje se, že po této mariánské podobizně dne 29. dubna 1494 mrštil kamenem jakýsi rozzuřený karbaník. Po zásahu se prý Madoně začala z čela řinout krev a tento úkaz trval celých 18 dní. Posléze začalo být zpodobnění Matky Boží s jejím synem kopírováno a okruh kultu Maria del Sangue se postupně rozšiřoval.

Do Klatov přinesl variantu severoitalské Madony s dítětem kolem roku 1650 kominík Bartoloměj Rizolti. Tento Ital se ve městě usadil, oženil a také zde byl pohřben. Po Rizoltiho smrti obraz zdědila jeho adoptovaná dcera Anna, jež se provdala za ševce Ondřeje Hirschbergra. Ondřejovi se ale podnikání údajně nedařilo. Hromadily se dluhy, on se musel postupně zbavovat majetku, až prý nakonec došlo i na prodej mariánského obrazu od tchána. Podle legendy Ondřej nejprve pozval do svého příbytku známé, aby se s podobiznou Panny Marie také rozloučili. A právě tehdy – dne 8. července 1685 – podle tradování došlo k zázraku: obraz začal potit krev. V následujících týdnech došlo k církevnímu vyšetřování této události, jehož výsledkem bylo prohlášení mariánského obrazu za milostný. Prokazování veřejné úcty schválil na počátku září roku 1685 pražský arcibiskup Jan Bedřich z Valdštejna a hned 23. dne téhož měsíce se konala velkolepá slavnost přenesení podobizny Panny Marie s Ježíškem na oltář klatovského farního kostela Narození Panny Marie.

Počty poutníků dosahovaly již v 80. letech 17. století vskutku úctyhodných čísel, například hned roku 1686 přijalo svaté přijímání v kostele Narození Panny Marie stěží představitelných 44 000 poutníků. Kromě toho se obraz Panny Marie Klatovské těšil přízni mnoha vlivných postav, včetně již zmíněného pražského arcibiskupa. Právě Jan Bedřich z Valdštejna například v Klatovech založil dům pro kněze sloužící poutníkům, přičemž o úctě rodu Valdštejnů k tomuto milostnému obrazu nepochybně svědčí také jeho kopie zdobící průčelí pražského Valdštejnského paláce (v současnosti sloužícího jako sídlo Senátu PČR). Největšího rozkvětu se však poutní tradice dočkala v 1. polovině 18. století, tehdy se dokonce objevily návrhy na slavnostní korunovací obrazu (podle příkladu sošky Panny Marie Svatohorské). K jejímu uskutečnění však nakonec nikdy nedošlo.

Kostel Narození Panny Marie se sousední Bílou věží

Historie

Jak již bylo uvedeno výše, domovem milostného obrazu Panny Marie Klatovské se od roku 1685 stal farní kostel Narození Panny Marie. Historie této stavby je ovšem daleko starší. K založení města Klatovy králem Přemyslem Otakarem II. došlo kolem roku 1260, přičemž nejstarší části arciděkanského chrámu údajně pocházejí právě z tohoto období, resp. ze 2. poloviny 13. století.

V 1. čtvrtině 15. století byly ve svatyni provedeny výrazné stavební úpravy: kostel například získal zcela nové kněžiště i křížovou loď. Dnešní pozdně gotické zaklenutí však vzniklo až po roce 1550.

Vskutku dramatický zásah do podoby chrámu s sebou přinesla novogotická přestavba, probíhající v letech 1898–1908. Architekt Josef Fanta tehdy usiloval o obnovu středověkého vzhledu kostela, a to podle rytiny města od Jana Willenberga z roku 1602.

Na místě

Klatovský arciděkanský kostel Narození Panny Marie se nachází severovýchodně od ústředního náměstí Míru, v blízkosti někdejších městských hradeb. Jedná se o troj-

lodní stavbu s pětibokým presbytářem a příčnou lodí, která se pyšní křížovými, síťovými i hvězdicovými klenbami. Průčelí chrámu zdobí sochy Čeňka Vosmíka z počátku 20. století. Nad pseudogotickým portálem vidíme dvoudílný výjev Korunování Panny Marie a nad ním plastiku žehnajícího Krista se sochami apoštolů sv. Petra (nalevo) a Pavla (napravo). Ještě výše se nachází skulptury sv. Cyrila (nalevo) a Metoděje (napravo). Nejvýše je umístěna socha trůnící Panna Marie s Ježíškem, pod níž spatříme menší mariánský reliéf. Zajímavostí je, že při novogotických úpravách průčelí došlo ke snesení původního portálu s reliéfem Panny Marie Klatovské z roku 1687, které byl nově osazen na průchod sousední zvonice, označované jako Bílá věž. Zde je tento portál k vidění dodnes.

Vnitřní vybavení farního chrámu pochází především ze 17. a 18. století. Monumentální hlavní oltář tabernákové architektury se šroubovitými sloupy vznikl roku 1700. Po stranách jej doplňuje sousoší Zvěstování Panny Marie a plastiky čtyř světců: (zleva doprava) sv. Petra s klíči, sv. Josefa s lilíí, sv. Jáchyma s holí a sv. Pavla s mečem. Dominantou retabula, ale i celého prostoru chrámu je kultovní mariánský obraz. Již výše jsme uvedli, že se nejedná o přesnou kopii severoitalské předlohy. Na originále Panna Marie kojí Krista, zatímco u klatovské varianty dítě z matčiny prsu nesaje, ňadro dokonce není ani viditelné a je pouze cudně naznačeno. Tento milostný obraz se stal paládiem města Klatovy a (společně se soškami Panny Marie Loretánské) jedním z nejznámějších italských importů do Čech v oblasti kultovních předmětů raného novověku.

Kromě hlavního barokního oltáře s působivým baldachýnem by vaší pozornosti neměly uniknout ani další čtyři velkolepé boční oltáře. Pokud se od presbytáře vydáme po směru hodinových ručiček, jako první spatříme svatojosefský oltář, jenž zdobí obraz Zesnutí sv. Josefa od slavného českého malíře Ignáce Raaba z roku 1747. V nástavci pak spatříme výjev Nanebevzetí Panny Marie, zatímco po stranách barokní dílo doplňují sochy sv. Jana Evangelisty (nalevo) a sv. Jana Křtitele (napravo). Poté následuje bohatě vyřezávaný barokní oltář Nejsvětější Trojice, který završuje figura archanděla Michaela s taseným mečem v pravé ruce a miskami vah v levici. Jeho protějškem je oltář z počátku 18. století s impozantním retubulem, zdobeným sochami devíti českých zemských patronů. Uprostřed působivého akantového rámu spatříme postavu sv. Jana Nepomuckého, kterého doprovázejí plastiky sv. Zikmunda s královskou korunou, sv. Víta s knížecí čapkou, sv. Václava se štítem zdobeným přemyslovskou orlicí, sv. Ludmily s šálem kolem krku, sv. Vojtěcha s knihou a sv. Norberta s monstrancí. Poslední, čtvrtý oltář je zasvěcen sv. Václavovi. Autorem plátna s tématem světcova martyria se stal V. Malý, obraz v nástavci ztvárňuje moment oplákovávání Krista po snětí jeho bezvládného těla z kříže. Dvě elegantní barokní plastiky po stranách oltáře představují sv. Ludmilu s šátkem obmotaným kolem krku (nalevo) a sv. Barboru s kalichem v pravici (napravo).

Mimořádně kvalitní a v interiéru kostela jen stěží nepřehlédnutelnou je kazatelna pocházející ze 17. století. Z vrcholu její stříšky shlíží socha sv. Jana Křtitele a pod ní se na římse nacházejí menší plastiky pěti světců (zleva doprava: sv. Floriana, sv. Štěpána, sv. Petra, sv. Pavla a sv. Vavřince), zatímco řečniště zdobí čtyři alegorické sochy, mezi nimiž je i figura odkazující na podobenství o rozsávači. Tato mistrovská práce je tradič-

Hlavní oltář s milostným obrazem Panny Marie Klatovské

ně spojována s dílnou Matěje Václava Jäckela.

Před odchodem z chrámu se jistě neubráníme ani pohledu vzhůru. Hlavní loď zdobí působivá hvězdicová klenba, nad bočními loděmi spatříme klenbu síťovou. Výzdobu stěn představují zčásti přemalby původní gotické dekorace, nové malby jsou dílem z roku 1902. Malebné vitráže v oknech provedl Josef Bosáček rovněž na počátku 20. století, a to podle návrhu malíře Karla Ludvíka Klusáčka.

Na závěr se sluší zmínit ještě jednu stavbu v Klatovech, která je spjata s kultovním mariánským obrazem. Hned za městskými hradbami (na křižovatce ulic Jiráskova a Palackého) najdeme kapli Zjevení Panny Marie, které místní lidé neřeknou jinak než Chaloupka. Tato malá jednodílná stavba stojí podle tradování na místě, kde kdysi bydlel Ondřej Hirschberger a kde údajně došlo k výše popisovanému zázraku. Hirschbergerův dům byl vykoupen a přestavěn v dnešní barokní kapličku snad již roku 1686. Spojení Chaloupky s obrazem Panny Marie Klatovské v současnosti připomíná nejen kopie tohoto plátna v interiéru, ale také malba stejného námětu v průčelí stavby.